

Tulkubayeva Minnigul Faiz kızı
yüksek lisans, başkort filolojisi, şarkiyat ve gazetecilik fakültesi
Başkort devlet üniversitesi,
Rusya, Ufa
e-mail: tulkubaeva1995@gmail.com

MILLI SÜSLENMENİN BAŞKURD FOLKLORUNDE VE EDEBIYATINDAKİ YANSIMASI

Özet: *Makalede Başkurt halkının kültür ve günlük hayatında geleneksel süslemenin tarihi kültürel birleşimi söz konusudur. Araştırmanın temel özelliği — geleneksel süslemelerden söz edilen folklor, Başkurd edebiyatının eserleridir. Konu çerçevesinde süslemenin bugünkü durumu ve önemi detaylı açıklanmıştır. Makalenin amacı Başkurt halkının geleneksel süslemesine tarihi kültürel bakış ve incelemesidir.*

Anahtar kelimeler: Geleneksel süslemeler, Başkurtların kültürü, tarih, süsleme kelimeleri, folklor, Başkurd edebiyatı.

Tulkubayeva Minnigul
Master student,
faculty of bashkortostan philology, oriental and journalism
Bashkortostan State University,
Russia, Ufa

REFLECTIONS OF BASHKIR NATIONAL ORNAMENTS IN BASHKIR LITERATURE AND FOLKLORE

Abstract: *The article deals with the historical and cultural composition of the national ornaments of the Bashkirs in the cultural and everyday life of the Bashkir people. The main specifics of the consideration are folklore and Bashkir literary works, where references to traditional ornaments are encountered. The modern state and significance of ornaments within the frame of the topic in question are disclosed in detail. The purpose of the article is to provide a historical and cultural overview and analysis of traditional decorations of the Bashkir people.*

Keywords: National jewellery, Bashkir culture, history, jewellery vocabulary, folklore, Bashkir literature.

Dünyada milyonlarca millet yaşamakta ve her birisinin özelliğini yalnızca onun tarihi, sanatı, ana dili değil, güzelliği doğuran - milli süslenmeleri de yansıtmaktadır. Eski halklar, kişinin kıyafetine, kadınların zevkli süslerine bakarak, onların hangi tabakadan, zengin ya da fakir olduğunu hemen belirlemişlerdir [1].

Eskiden kadınların süslenmeleri mutlaka olmuştur. O şeytan ve kötü güçlerin yaklaşmasından, nazar değmekten koruma olarak kullanılmıştır. Başkurd kadınları hırğa (gümüş kolye), bilezik, yüzük takmıştır. Kız çocuğunu nazardan saklamak için küçüklükten başlayıp giyimine mercan takmışlardır.

Yazarlarımızın birçok eserlerinde milli süslenmelerden bahsedilmiştir.

Örnekler:

1. Buna ek olarak Bibeş ablası ona kendinin saç tenkesini de (paradan yapılan saç süsü), almizeue de (yarım ay şeklinde, renkli kumaşlı kurdele ve para ile süslenen göğüs süslenmesi), sulpısını da (saç takısı) vermektedir. Taiba dönürü beş belli kırmızı çuha kamzul (yelek) dikip giydirdi. ‘Ağaç görgü yaprak, adam görgü bezi’, — diye, eskiler bilmeyerek söylememişler ya... —Bibeş kız kardeşine hayranlıkla da, hüznüyle de bir daha baktı: — Karases teyze dediği gibi, mutsuz ya da ömürsüz olmaz umarım. Ey-y, yalnızca güzel olup mu... Çeyizsiz — yetim kız nasıl mutluluğa umut edebiliyor?! [Biişeva 1990: 152].

Önce o firfırlı yeşil saten elbisesinin eteğini iki yandan da kıstırdı, dirseğine kadar kolları sıvadı, sulpıları çınlayıp duran iki örgüsünü bir kat boynuna sarıp, arkaya toplayıp bağladı [Kerim 1991: 186].

Başkurt halkının inanış, varsayım, atasöz, deyimlerde de bahsedilmiyor değil.

Örnekler [2]:

1. İnançlar: Eski halkımızda üstünlük gümüşe, mercana verilmiş, bunun için de bu günlerde o hala ana süslerden birisi olarak sayılıyor, çünkü bu metalin ve taşın şifalı ve tedavi edici özelliklerini bilip onun kötü güçlerden koruyucu sihrine inanmışlardır.

2. Düğün geleneklerinden birisi: hırğa düğünü - büyüyen kız ve erkeği kavuşturmadır.

Burada iki taraf arasındaki ilk bakışa benzemeyen karşılık, birbirine yetişmeye çalışma motifi açık görünüyor. Kız arkadaşlarının ve erkek takma adlarının karşıda söyleyişi, boyun kemiği için iki yan bahadırlarının güreşi onun hakkında konuşuyor [3]. İki yan bahadırlarının güreşinde büyük anlam vardır: geleneğe göre, eğer kız tarafının bahadırı yenerse, damat bu sefer gelecekte eş olarak sayılan gelinin üzerine

eş almamalıymış; damat tarafınan bahadır yendiği zaman, kız zengin sayılmış, bu ise damada daha da eş almaya hak vermiş. [Haydarov 1991: 21].

3. Atasözü: Kadını yüzük taşı eden de, banyo taşı eden de — erkektir.

4. Şarkı: Sabahları kalkıp, bir bakarsam,

Sağ kolunda gümüş yüzük,

Çift bilezik, beli ince,

Sank-sank ede İrendik kartalı, Hay!

Milli süslemeler – yalnızca güzelliği yansıtan değil, halkın medeni bakışını, durumunu, etnik çıkışını belirleyici, ruhsal dünyasını açıklayıcı, adetini, ufkunu, tarihinin oluşturucusur da [4].

Bu günlerde, Başkurt milli süslenmeleri yeni nefes alıyor. Onlar üzerinde çalışan ustalar da çoktur. Günlük hayatta da milli süslenmeler takan hanımları sık sık görebilirsiniz.

Literatür taraması:

1. Abdullina G.R. Leksika odezhdy i ukrashenij v bashkirskom fol'klore // Vestnik BashGU. 2019. №1. S. 199-202.

2. Avizhanskaya S.A., Bikbulatov N.V., Kuzeev R.G. Narodnoe iskusstvo bashkir. L.: Nauka, 1968. 110 s.

3. Argynbaev H.A. Narodnye obychai i pover'ya kazahov, svyazannye so skotovodstvom // Hozyajstvenno- kul'turnye tradicii narodov Srednej Azii i Kazahstana. M.: Nauka, 1975. S. 194-205.

4. Ahmerov R.B. Ob istokah dekorativno-prikladnogo iskusstva bashkirskogo naroda. Ufa: Bashkirskoe izd-vo "Kitap", 1996. 64 s.